č. j. 6 A 90/2002 - 82

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Bohuslava Hnízdila a soudkyň JUDr. Brigity Chrastilové a JUDr. Milady Tomkové v právní věci **žalobců: a) H. S. – R., b) M. S. – R. – R., c) I. S.,** všech zastoupených JUDr. Felixem Nevřelou, advokátem, se sídlem Praha 1, Palackého 740/1, proti **žalovanému: Ministerstvo vnitra,** se sídlem Praha 1, U Obecního domu 3, v řízení o žalobě proti rozhodnutí ministra vnitra č. j. VS-150/RK/3-2002 ze dne 11. 6. 2002,

takto:

I. Žaloba **se zamítá.**

II. Žalovanému **se nepřiznává** právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

Správní žalobou podle části páté hlavy druhé o. s. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2002, se žalobci domáhají zrušení shora označeného rozhodnutí ministra vnitra, kterým bylo potvrzeno rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 17. 1. 2002, č. j. VS-953/51/2-1998, o nevyhovění žádosti H. S. - R., narozeného 14. 10. 1893 a zemřelého xxxx 3. 1946, o zachování československého státního občanství podle § 2 odst. 2 ústavního dekretu prezidenta republiky č. 33/1945 Sb., o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské (dále též „dekret“). V podané žalobě žalobci uplatnili tyto žalobní body:

1. Ministr vnitra pro své rozhodnutí použil neplatnou právní normu, tj. dekret č. 33/1945 Sb., neboť dle stanoviska vlády, uvedeném v materiálech Ministerstva zahraničních věcí, se uvádí, že uvedený dekret byl již Ústavou z roku 1948 zbaven charakteru ústavního zákona a zákonem č. 194/1949 Sb. derogován. Z tohoto důvodu je rozhodnutí ministra vnitra nulitním aktem.

2. Je poukazováno na podjatost ministra vnitra Mgr. Stanislava Grosse, který ve svém vystoupení na setkání s občany v městě Blansku popsaném v týdeníku okresu Blansko ze dne 3. 10. 2001 prohlásil, že podle jeho názoru H. S. – R. neměl československé státní občanství. Již skutečnost, že ministr na veřejnosti mluví o svých pocitech a o svém soukromém názoru znamená, že nemohl k této záležitosti přistupovat nestranně. Zákon o správním řízení č. 71/1967 Sb. sice nepředpokládá, že by mohl být pro podjatost vyloučen s projednávání a rozhodování věci pracovník ústředního správního orgánu, nicméně je podle názoru žalobců v tomto případě nutné použít oddíl 2 § 9 odst. 1 zákona per anologiam, i když se jedná přímo o ministra.

3. S odkazem na § 3 zmiňovaného ústavního dekretu, v němž se uvádí, že „o takové žádosti rozhodne podle volné úvahy Ministerstvo vnitra na návrh zemského národního výboru“, žalobci poukazují na to, že tuto pasáž rozhodnutí ministra vnitra vůbec nezmiňuje a Ministerstvo vnitra se svémocně ujalo pokračování tohoto případu, aniž byl požadovaný návrh zemského národního výboru vzat v úvahu. Protože zemské národní výbory již neexistují, je otázkou, zda Ministerstvo vnitra může bez tohoto návrhu v řízení pokračovat. Je poukazováno na skutečnost, že se Ministerstvo vnitra nepokoušelo zjistit, jak o této žádosti zemský národní výbor rozhodl. Žalobci uvádí, že o této skutečnosti existuje dokument, kdy dne 28. 5. 1947 vrátil Zemský národní výbor v Brně spisy Okresního národního výboru v Boskovicích k dalšímu šetření.

4. Je poukazováno na skutečnost, že Okresní úřad Blansko, referát vnitřních věcí, sdělil Pozemkovému úřadu v Blansku, že není oprávněn pokračovat v řízení dle dekretu č. 33/1945 Sb. a není příslušný vyjadřovat se, zda jsou splněny podmínky podle restitučních zákonů. Z toho žalobci usuzují, že Ministerstvo vnitra, resp. jeho orgán, prohlásil, že Ministerstvo vnitra není oprávněno pokračovat v řízení podle zmiňovaného dekretu a rovněž se odmítl vyjádřit, zda příslušné doklady splňují podmínky podle restitučních zákonů. Podle názoru žalobců tak není možné, aby Ministerstvo vnitra nyní změnilo svůj názor a vztáhlo na sebe kompetenci, kterou předchozím závazným vyjádřením odmítlo a chtělo nyní zpochybnit výrok či výroky krajských soudů. Postupem Ministerstva vnitra, resp. uvedeným přípisem referátu vnitřních věcí Okresního úřadu Blansko došlo k rozhodnutím krajských soudů, o nichž může nyní rozhodovat jen Ústavní soud. Žalobci poukazují na to, že v záležitosti československého státního občanství rozhodovaly již dva soudy, a to Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 1. 9. 1997, sp. zn. 28 Ca 266/95, a následně Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem ze dne 18. 6. 1999, sp. zn. 31 Ca 232/98, rozsudkem sp. zn. 31 Ca 198/99 a rozsudkem sp. zn. Ca 142/2000 a sp. zn. 31 Ca 155/2000 ze dne 23. 3. 2001. Současné stanovisko Ministerstva vnitra se podle žalobců jeví jako účelové a snaží se zřejmě vytvořit precedens, kdy by mohlo rozhodovat o otázkách československého státního občanství, důležitých pro vyřizování restitučních nároků bez ohledu na skutečné znění zákona.

5. Pokud jde o vydání prozatímního osvědčení typu B vydané žadateli po jeho smrti, žalobci uvádějí, že i deklaratorní účinky, kterými se práva potvrzují, mají stejný význam jako

nabytí práv, přičemž jde o práva potvrzená správním aktem vydaným příslušným správním úřadem v rámci jeho kompetentce v roce 1946.

6. Je poukazováno na to, že dle názoru žalobců nelze vycházet z nálezu Ústavního soudu sp. zn. IV ÚS 114/96, neboť nález se týkal případu hraběte C., který viděl porušení práv dle Listiny v tom, že o jeho případu československé orgány před rokem 1948 nerozhodly. Dle žalobců však v případě H. S. bylo rozhodnuto Okresním národním výborem v Boskovicích. Není jeho chybou, že řízení nebylo dokončeno.

7. Žalobci odkazují na svůj rozklad, v němž mimo jiné uvedli, že podle zákonných norem Zemského národního výboru v Brně nemohlo být osvědčení o národní spolehlivosti odepřeno občanům české nebo slovenské národnosti, pokud nebyli odsouzeni podle retribučních dekretů. Jestliže bylo H. S. vydáno potvrzení o zachování československého občanství, nemohlo mu být odepřeno ani vydání osvědčení o národní spolehlivosti a Ministerstvo vnitra mělo dle jejich názoru konstatovat, že byla porušena závazná právní norma a neodvolávat se na skutečnost, že H. S. bylo vydání osvědčení odepřeno.

8. Je namítáno, že do dnešního dne nebyl o rozhodnutí Ministerstva vnitra, které bylo napadeno rozkladem, vyrozuměn Pozemkový úřad Blansko, který byl iniciátorem dotazu, a tudíž jednoznačně účastníkem řízení. Jednání o rozkladu nemohlo být tedy pravomocně zahájeno, pokud rozkladové komisi ministra vnitra nebyl předložen doklad o tom, že byl vyzván k vyjádření k tomuto rozhodnutí. Naproti tomu bylo rozhodnutí Ministerstva vnitra zasláno Městu Blansko a Muzeu v Blansku, přičemž tyto instituce v žádném případě účastníky řízení o československém státním občanství nebyly, neboť se na ně nemůže vztahovat § 14 správního řádu. Ministerstvo vnitra tak podle mínění žalobců porušilo procesní předpisy, když umožnilo osobám, které nejsou účastníky řízení a ani jejich práva nejsou řízením nijak dotčena, zasahovat do řízení již tím, že se seznámily s obsahem spisu a navíc svými připomínkami do něj zasahovaly.

9. Podle žalobců nelze také přejít skutečnost, že rozhodnutí referátu vnitřních věcí Okresního úřadu Blansko obsahuje nepravdivý údaj, významný pro posouzení občanství H. S., pro který bylo na JUDr. M., vedoucí referátu vnitřních věci, podáno trestní oznámení pro zneužití pravomoci veřejného činitele. V této souvislosti je odkazováno na § 62 písm. e) správního řádu.

10. Pokud jde o věcné rozhodnutí ministra vnitra, žalobci namítají, že se Ministerstvo vnitra vůbec neseznámilo s důvody, které vedly v roce 1946 Okresní národní výbor v Blansku, resp. příslušnou komisi k rozhodnutí o zachování československého občanství H. S. Poukazováno je na skutečnost, že nikdo ze zúčastněných nežije, nežijí ani svědci, Ministerstvo vnitra nepředložilo jediný doklad, na základě kterého tato komise a okresní národní výbor rozhodoval. V tehdejší době bylo dle žalobců nemyslitelné,aby Okresní národní výbor v Boskovicích rozhodl o zachování československého občanství někomu, kdo by stoprocentně nesplňoval představu svých spoluobčanů o svém chování a postojích v době nesvobody. H. S. podle žalobců celým svým životem potvrzoval příslušnost k českému národu, a to nejen jako dobrovolník v roce 1919, kdy se dobrovolně přihlásil do československé armády bojující na Slovensku proti maďarské armádě, ale v celém veřejném životě a nakonec ještě v létě 1939 se ostentativně přihlásil za člena Národního souručenství, jehož členem mohl být pouze Čech.

Závěrem žalobci poukazují na to, že tvrzení o členství H. S. v různých organizacích není ničím doloženo, uvedení jména v seznamech není dokladem, pokud není doprovázeno podpisem a nebo není doloženo vlastnoručně doloženou přihláškou. Připomínají, že v případě jmenovaného se jednalo o těžce nemocného člověka, od kterého bylo těžko možno očekávat, že se zúčastní odboje jako člen partyzánských oddílů. Z dokladů je však jasné, že podporoval osoby, resp. jejich rodiny, které byly režimem pronásledovány a před smrtí zachránil kněze odsouzeného na smrt.

Žalovaný ve vyjádření k žalobě navrhl zamítnutí žaloby a k jednotlivým žalobním námitkám uvedl následující:

„K námitce žalobců týkající se neplatnosti ústavního dekretu prezidenta republiky č. 33/1945 Sb., uvádíme, že dle § 178 odst. 2 ústavního zákona č. 150/1948 Sb., Ústavy Československé republiky, pozbyly ústavní zákony upravující věci státního občanství dnem 9. 6. 1948 povahy ústavních zákonů. Jde-li o zmiňovaný zákon č. 194/1949 Sb., o nabývání a pozbývání československého státního občanství, pak podle jeho ustanovení § 10 pozbyly počátečním dnem účinnosti tohoto zákona, tj. dnem 1. 10. 1949, platnosti všeobecné předpisy o nabývání a pozbývání státního občanství.

Při posuzování otázky, zda fyzická osoba je či byla státním občanem České (Československé) republiky se postupuje v souladu s § 1 odst. 2 zákona č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, ve znění pozdějších předpisů, podle předpisů platných v době, kdy mělo dojít k nabytí nebo pozbytí státního občanství této osoby. Řízení o zachování československého státního občanství podle § 2 zmiňovaného ústavního dekretu bylo na základě žádosti H. S. - R. zahájeno a Ministerstvo vnitra jej, byť se zpožděním několika desetiletí, dokončilo. I v této souvislosti lze odkázat na nález Ústavního soudu ČR č. IV 114/96, který Ministerstvu vnitra přikázal dekretální řízení dokončit.

K domněnce žalobců, že i v případě ministra lze použít ustanovení správního řízení o podjatosti, uvádíme, že se nejedná o pracovníka správního úřadu, tj. osoby v pracovním či obdobném poměru, jehož by bylo možné z projednávání věci vyloučit. Je třeba také poukázat na skutečnost, že činit závěry na základě novinového článku je podle našeho názoru z právního hlediska neakceptovatelné.

Citují-li žalobci ustanovení § 3 ústavního dekretu prezidenta republiky č. 33/1945 Sb., poukazujeme na skutečnost, že žádost o vrácení československého státního občanství H. S. – R. nikdy nepodal a takové řízení tedy nebylo zahájeno. Jejich argumentace tímto ustanovením tak postrádá jakékoli logiky.

K námitce žalobců, že se v minulosti referát vnitřních věci Okresního úřadu Blansko jako „orgán Ministerstva vnitra“ vyjádřil v tom smyslu, že není oprávněn pokračovat v řízení dle dekretu č. 33/1945 Sb. a nemůže se vyjádřit ke splnění podmínek dle restitučních zákonů, uvádíme, že v postupu Okresního úřadu Blansko nespatřujeme žádné pochybení. Okresní úřad je skutečně podle platné právní úpravy, § 20 odst. 2 a § 24 zákona č. 40/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů, oprávněn pouze ke zjišťování státního občanství, nikoli k dokončení řízení podle ústavního dekretu prezidenta republiky. Okresní úřad nesdělil, že k dokončení řízení podle dekretu není oprávněno Ministerstvo vnitra. K posouzení, zda jsou splněny podmínky podle restitučních zákonů, jsou oprávněny výlučně orgány rozhodující v restitučním řízení. Označování okresního úřadu jako „orgánu Ministerstva vnitra“ je zavádějící a zkreslené.

Považujeme za nezbytné zdůraznit, že Městský soud v Praze a Krajský soud v Hradci Králové nerozhodovaly „v záležitosti československého státního občanství“, jak tvrdí žalobci. Ministerstvo vnitra tak nemohlo zpochybnit výroky soudů.

K námitce žalobců týkající se účastníků řízení podotýkáme, že Pozemkový úřad Okresního úřadu Blansko se obrátil na referát vnitřních věcí Okresního úřadu Blansko pouze ve věci zjišťování státního občanství České republiky a nemůže být účastníkem řízení o zachování československého státního občanství, v němž Ministerstvo vnitra pokračovalo na základě podnětu úřadu zjišťujícího státní občanství.

Práva Města Blanska a Muzea Blanska mohou být dotčena rozhodnutím o státním občanství H. S. - R. ke dni jeho úmrtí, a to z titulu jejich postavení jako osob povinných v restitučním řízení.

Namítají-li žalobci, že se Ministerstvo vnitra nezabývalo skutečností, že na JUDr. M. bylo podáno trestní oznámení, poukazujeme v první řadě na to, že až pravomocné rozhodnutí o spáchání trestného činu by mohlo mít za následek vznášení námitek vad napadených rozhodnutí v rámci mimořádných opravných prostředků. Na rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení není řízení o zjištění zachování československého státního občanství zemřelého H. S. - R. závislé.

K námitce žalobců, že se Ministerstvo vnitra neseznámilo s důvody, které vedly Okresní národní výbor v Boskovicích k vydání prozatímního osvědčení typu B, žalovaný uvádí, že v archivním spise není založeno osvědčení typu B a žádné důkazy, které byly podkladem pro jeho vydání. Archivován je pouze seznam osob, kterým bylo osvědčení typu B bývalým Okresním národním výborem Boskovice vydáno. Ověřenou kopii osvědčení typu B předložil právní zástupce až v průběhu řízení o restituci majetku.

Lze pouze zopakovat, že prozatímní osvědčení typu B vydané žadateli po jeho smrti, je aktem deklaratorním, osvědčujícím existující právní stav s účinky ex tunc. Nejedná se tedy o rozhodnutí, na jehož základě nabyl žadatel práv v dobré víře, povahy konstitutivní s účinky ex nunc. V této souvislosti odkazujeme na nález Nejvyššího správního soudu č. 1680, ročník XXVIII (1947, sešit 6 Bohuslavovy sbírky nálezů Nejvyššího správního soudu ve věcech administrativních). Charakter prozatímního osvědčení ostatně nepopírá ani Městský soud v Praze ve svém rozhodnutí č. j. 28 Ca 266/96 ze dne 1. 9. 1997.

Pochybnosti týkající se vydání a samotné existence prozatímního osvědčení nebyly důvodem zamítavého rozhodnutí. Taktéž výsledek řízení o vydání osvědčení o národní spolehlivosti nebyl žadateli přičítán k tíži, jak tvrdí žalobci.

Jde-li o nález Ústavního soudu č. IV ÚS 114/1996, vycházelo Ministerstvo vnitra z předpokladu, že Ústavní soud v odůvodnění nálezu vyslovil právní názor o potřebnosti dokončení správních řízení. Žalovaný se domnívá, že případ H. S. - R. je totožný s případem, jehož se týká uvedený nález. I v tomto případě nebylo dokončeno řízení o zjištění zachování československého občanství z důvodu úmrtí původního žadatele.“

Na toto vyjádření žalovaného reagovali žalobci písemným podáním ze dne 23. 12. 2002, v němž s tímto vyjádřením polemizují a setrvávají na svých žalobních námitkách. K tvrzení žalovaného, že H. S. nikdy nepodal žádost o vrácení československého

státního občanství a řízení tedy nebylo zahájeno, žalobci uvádějí, že v jejich podáních bylo vždy uvedeno, že jmenovaný požádal o zachování československého státního občanství podle § 2 odst. 2 dekretu č. 33/1945 Sb.

Ze správního spisu předloženého žalovanými, vyplynuly tyto pro posouzení věci rozhodující skutečnosti:

Dne 5. 10. 1945 došla tehdejšímu Okresnímu národnímu výboru v Boskovicích žádost H. S. – R., velkostatkáře v R. nad S. „za vydání osvědčení o národní spolehlivosti podle § 1 odst. 4 ústavního dekretu presidenta republiky ze dne 2. 8. 1945 č. 33 Sb., případně in eventum o zjištění podle § 2 odst. 1 téhož dekretu, že se mu československé státní občanství zachovává a o vydání osvědčení o prozatímním zachování téhož občanství“. V této velmi obsáhlé žádosti mj. uvedl, že při sčítání v roce 1920 přihlásil národnost českou, při sčítání lidu v roce 1930 vyplnil česky sčítací arch a uvedl v něm národnost stejně jako v roce 1920. Dále následuje tento text: „Nyní však vrátil mi tehdejší můj český ředitel Alois Veselka tento sčítací arch k expedici mnou mu předaný a upozornil mě na to, že při tomto sčítání vyšly přísné úřední vyhlášky o tom, že rubrika národnosti při tomto statistickém aktu úředním nesmí být vyplněna dle volného rozhodnutí té které osoby, nýbrž výhradně jen podle objektivních znaků původu po rodičích, mateřského jazyka a návštěvy škol, a že jinak bude vyplnění této rubriky, které by bylo v odporu s těmito nezměnitelnými objektivními znaky, trestáno jako nesprávné předstírání nepravdivých skutečností a tedy, jako podvod. Skutečně byly tehdy takové vyhlášky vydány… poněvadž však zněly všeobecně, dal jsem se jimi zastrašiti, abych nepřišel do konfliktu s trestním zákonem, a se zřetelem k svému původu, mateřské řeči a školám, do nichž byl jsem dán, jsem v česky vyplněném sčítacím archu škrtl národnost českou a vepsal místo ní česky národnost po rodičích německou. Z českého vyplnění dotyčného sčítacího archu je však zřejmé k jaké národnosti ve skutečnosti jsem se hlásil, resp. které příslušníkem býti jsem se cítil“.

Spis obsahuje svědectví řady osob o chování H. S. za okupace. K otázce vyplnění sčítacího archu se vyjádřil sčítací komisař M. Č. v prohlášení ze dne 10. 10. 1947, v němž uvedl, že sám vyplňoval popisný arch pro zámek č. p. 1 v Rájci nad Svitavou, ježto mu H. S. vůbec neodvedl vyplněný a jím potvrzený sčítací arch. Při vyplňování popisného archu ohledně H. S. a jeho rodiny jednal jen s tehdejším komorníkem V. M., který mu data potřebná k soupisu osobně diktoval.

H. S. dne 2. 3. 1946 zemřel a po jeho smrti vydal dne 20. 3. 1946 Okresní národní výbor v Boskovicích osvědčení, podle něhož „H. S. – R. podal dne 5. 10. 1945 řádně odůvodněnou žádost o zachování československého státního občanství podle § 2 ústavního dekretu presidenta republiky ze dne 2. 8. 1945 č. 33 Sb. a jest ho až do vyřízení této žádosti považovati za československého státního občana“.

Okresní úřad Blansko dne 11. 10. 2001 zahájil řízení ve věci zjištění státního občanství a vydání osvědčení o státním občanství H. S., nar. xx 10. 1893 a zemřelému dne xx 3. 1946. Řízení bylo zahájeno na základě žádosti Okresního pozemkového úřadu Blansko.

Usnesením Okresního úřadu Blansko ze dne 1. 11. 2001, č. j. RVV/1336/2001/Gv. bylo shora uvedené zahájené řízení přerušeno s odůvodněním, že tento správní orgán není oprávněn pokračovat v řízení dle dekretu č. 33/1945 Sb., a proto řízení přerušuje podle § 29 odst. 1 správního řádu z důvodů zodpovězení předběžné otázky Ministerstvem vnitra, které

je oprávněno a současně i povinno dle nálezu Ústavního soudu sp. zn. IV ÚS 114/96 v započatém dekretálním řízení pokračovat.

Rozhodnutím Ministerstva vnitra ze dne 17. 1. 2002, č. j. VS – 953/51/2 – 1998 nebylo vyhověno žádosti H. S. – R. o zachování československého státního občanství podle § 2 odst. 2 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. V odůvodnění svého rozhodnutí správní orgán I. stupně vyšel z toho, že o žádosti jmenovaného o zjištění zda mu bylo zachováno československé státní občanství podle § 2 odst. 2 zmíněného dekretu nebylo do jeho smrti rozhodnuto. V další části obsáhlého odůvodnění správní orgán cituje některá rozhodnutí bývalého Nejvyššího správního soudu vztahující se k výkladu ustanovení dekretu č. 33/1947 Sb., vyčerpávajícím způsobem popisuje obsah archivních materiálů vztahujících se k věci a po zhodnocení všech předložených podkladů dospívá k závěru, že v řízení nebylo prokázáno splnění podmínek stanovených pro vydání osvědčení o zachování československého státního občanství.

Správní orgán I. stupně dospěl k tomuto závěru zejména z toho důvodu, že zemřelý H. S. byl členem německých organizací úzce spojených s NSDAP a tímto tak nesplňuje základní podmínky zachování věrnosti Československé republice a neprovinění se proti českému a slovenskému národu. Dále nebylo v průběhu celého správního řízení prokázáno ani splnění alespoň jedné ze dvou alternativních podmínek, tj. že se zároveň buď aktivně účastnil boje za osvobození republiky, nebo trpěl pod nacistickým nebo fašistickým terorem.

Proti tomuto rozhodnutí podali žalobci rozklad, v němž uvedli řadu námitek, které se pak objevují i ve správní žalobě. Jde zejména o námitku, že bylo podáno trestní oznámení na JUDr. I. M., vedoucí referátu vnitřních věcí Okresního úřadu Blansko, takže Ministerstvo vnitra bylo povinno vyčkat výsledku šetření, námitku, že pokud po vydání osvědčení H. S. podle § 2 dekretu nebylo o zachování československého státního občanství rozhodnuto v zákonných lhůtách vyplývajících ze správního řádu, pak trvá osobní stav daný uvedeným osvědčením na věčné časy, nebo alespoň až do rozhodnutí Ústavního soudu, námitku, že nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 114/1996 nemá obecnou platnost, ale lze ho použít pouze podpůrně per analogiam a námitku, že v záležitosti československého státního občanství rozhodovaly již dva soudy, a to Městský soud v Praze a Krajský soud v Hradci Králové, přičemž Městský soud v Praze se postavil na stanovisko, že na osobu, které bylo vydáno platné osvědčení ve smyslu § 2 odst. 2 věta třetí dekretu č. 33/1945 Sb. je zapotřebí i z hlediska restitučních předpisů hledět jako na osobu, která československé státní občanství nepozbyla; žalobci dále dovozují, že došlo k nevratným krokům v rozhodování v této záležitosti, když kompetence byla přiznána řádným soudům, takže Ministerstvo vnitra nemůže v této záležitosti rozhodovat (mimo to jde o res iudicata a dalšímu rozhodování brání i zásada ne bis in idem).

O rozkladu rozhodl ministr vnitra napadeným rozhodnutím tak, že jej zamítl a rozhodnutí správního orgánu I. stupně potvrdil. K námitkám žalobců uvedl následující:

Při posuzování otázky, zda osoba je, či byla státním občanem České (Československé) republiky se postupuje v souladu s § 1 odst. 2 zákona č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky podle předpisů platných v době, kdy mělo dojít k nabytí nebo pozbytí státního občanství této osoby. Z předložených dokladů je nepochybné, že řízení podle § 2 odst. 2 dekretu nebylo pravomocně dokončeno. Ministerstvo vnitra v tomto řízení pouze pokračovalo na základě podnětu k řešení předběžné otázky v této věci, podaného Okresním úřadem Blansko, a to v souladu s nálezem Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 114/96.

Vycházelo přitom z předpokladu, že Ústavní soud v odůvodnění svého nálezu vyslovil právní názor o potřebnosti dokončení správních řízení. Samotné uplynutí času nemohlo mít za následek ukončení řízení, když všechny procesní předpisy (vládní nařízení č. 20/1955 Sb., vládní nařízení č. 91/1960 Sb. a zákon č. 71/1967 Sb., o správním řízení), vydávané následně po správním řádu č. 8/1928 Sb. platném v době podání žádosti o vydání prozatímního osvědčení typu B žadateli, vycházely ve svých přechodných ustanoveních z kontinuity již dříve zahájených řízení.

Trestní oznámení o podezření ze spáchání trestného činu zneužití pravomoci veřejného činitele na vedoucí referátu vnitřních věci Okresního úřadu Blansko je podle žalovaného záležitostí orgánu činných v trestním řízení, na jejichž rozhodnutí v této věci není řízení o zjištění zachování československého státního občanství zemřelého H. S. odvislé.

Ze spisu vyplývá, že H. S. bylo Okresním národním výborem v Boskovicích vydáno prozatímní osvědčení typu B. Toto osvědčení vydané žadateli po jeho smrti, je aktem deklaratorním, tj. osvědčujícím existující právní stav s účinky ex tunc, nejedná se tedy o rozhodnutí, kterým nabyl žadatel práv v dobré víře, povahy konstitutivní s účinky ex nunc, kterým by žadateli právo přiznalo, jak ostatně judikoval i bývalý Nejvyšší správní soud nálezem č. 1680 ročník XXVIII (1947 sešit 6 Bohuslavovy sbírky nálezů Nejvyššího správního soudu ve věcech administrativních). Že se jedná o opatření prozatímní povahy nepopírá ani Městský soud v Praze ve svém rozhodnutí č. j. 28 Ca 266/96 ze dne 1. 9. 1997.

Takové osvědčení zakládá vyvratitelnou domněnku o tom, že osoba, jíž bylo osvědčení vydáno, je považována za československého státního občana, a to pouze do konečného vyřízení žádosti o zjištění zachování československého státního občanství dle § 2 odst. 2 dekretu. Nezakládá se jím tedy osobní stav „pro věčné časy“. V případě žádosti o vydání osvědčení o národní spolehlivosti podle § 1 odst. 4 dekretu, byla tato žádost výměrem Okresního národního výboru v Boskovicích ze dne 23. 3. 1946 zamítnuta. Řízení o odvolání neproběhlo, neboť pozůstalá manželka žadatele prohlásila dne 18. 8. 1952, že netrvá na projednání odvolání. Řízení podle § 1 odst. 4 dekretu bylo tedy pravomocně ukončeno v roce 1952 a Ministerstvu vnitra dnes nepřísluší přezkum tohoto pravomocně ukončeného řízení.

Pokud je namítáno, že dalšímu rozhodování ve věci brání skutečnost, že v restituční kauze již rozhodly nezávislé soudy, uvádí žalovaný, že Městský soud v Praze a Krajský soud v Hradci Králové rozhodovaly o tom, zda jsou splněny zákonné podmínky pro restituci majetku žadatele, nikoliv o tom, zda H. S. byl ke dni svého úmrtí československým státním občanem.

Závěrem žalovaný poukázal na to, že při projednání věci bylo vycházeno ze všech podkladů pro rozhodnutí, které byly k dispozici, přičemž bylo zkoumáno, zda jsou naplněny podmínky pro ponechání československého státního občanství zemřelému H. S. Velmi pečlivě byla posuzována otázka výkladu citovaného ustanovení dekretu, a to „trpění pod nacistickým nebo fašistickým terorem“, nebo, že se „osoby činně zúčastnily boje za osvobození Československa“. Ministerstvo vnitra přitom vycházelo z nálezů Nejvyššího správního soudu, které jsou citovány v rozhodnutí správního orgánu I. stupně.

Po opětovném zhodnocení všech skutečností, které byly podkladem pro vydání rozhodnutí v prvním stupni, byl učiněn závěr, že v řízení nebylo prokázáno splnění podmínek

stanovených pro vydání osvědčení o zachování československého státního občanství podle § 2 odst. 2 dekretu.

V daném případě jde o věc, která na Nejvyšší správní soud přešla podle § 132 zákona č. 150/2002 Sb., o soudním řádu správním (dále jen „s. ř. s.“) z Vrchního soudu v Praze. Nejvyšší správní soud ve věcech neskončených vrchními soudy dokončí řízení zahájená před těmito soudy. Podle § 130 s. ř. s. se neskončená řízení podle části páté občanského soudního řádu dokončí podle ustanovení části třetí, hlavy druhé s. ř. s., přičemž účinky procesních úkonů v těchto řízeních učiněných zůstávají zachovány a posoudí se přiměřeně podle ustanovení tohoto zákona.

Soud přezkoumal napadené rozhodnutí žalovaného včetně řízení, které mu předcházelo, a dospěl k závěru, že žaloba není důvodná. Vzhledem k tomu, že účastníci neprojevili svůj nesouhlas s projednáním věci bez nařízení jednání, soud rozhodl o věci samé bez jednání (§ 51 odst. 1 s. ř. s.).

Především nutno uvést, že žalobci v žalobě uvádějí řadu námitek, které uvedli již v průběhu správního řízení, a s nimiž se žalovaný náležitým způsobem vypořádal v napadeném rozhodnutí. S tímto odůvodněním žalovaného se soud ztotožňuje a k jednotlivým žalobním bodům dále uvádí:

1. Podle § 10 odst. 1 zákona č. 194/1949 Sb., o nabývání a pozbývání československého státního občanství, ve znění pozdějších předpisů, počátečním dnem účinnosti tohoto zákona (tj. dnem 1. 10. 1949) pozbyly platnosti všeobecné předpisy o nabývání a pozbývání státního občanství. Dále je pak pod body 1. – 7. uvedeno, které předpisy se zejména zrušují. Mezi takto výslovně uvedenými předpisy není pak dekret presidenta republiky č. 33/1945 Sb. výslovně zmíněn. Tento dekret kromě stanovení předpokladů za nichž došlo k pozbytí československého státního občanství, upravoval speciální institut zachování československého státního občanství u osob, u nichž došlo k pozbytí československého státního občanství; dále pak dekret upravoval i institut vrácení občanství. Podle názoru soudu nelze proto vyjít z toho, že zákonem č. 194/1949 Sb. došlo ke zrušení dekretu v celém jeho rozsahu. Pokud uvedeným zákonem pozbyly platnosti všeobecné předpisy o nabývání a pozbývání občanství, lze připustit, že dekret pozbyl platnosti v části týkající se pozbývání československého státního občanství, podle názoru soudu však zůstaly v platnosti ustanovení vztahující se k zachování československého státního občanství.

I kdyby však došlo ke zrušení dekretu v celém jeho rozsahu, nutno vyjít z obecné zásady, že řízení zahájené před účinností zákona č. 194/1949 Sb. se dokončí podle dosavadních předpisů, v daném případě podle dekretu. Při rozhodování o věci musí správní orgán postupovat podle procesního předpisu platného v době, kdy je o věci jednáno, hmotněprávní nároky se však posuzují podle předpisu platného v době jeho vzniku. Žalovaný pak v této souvislosti správně poukázal i na § 1 odst. 2 zákona č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, podle něhož při posuzování, zda je fyzická osoba státním občanem České republiky, popřípadě do dne 31. 12 1992 byla státním občanem České a Slovenské Federativní republiky, se postupuje podle přepisů platných v době, kdy mělo dojít k nabytí nebo pozbytí státního občanství této osoby.

2. Podle § 9 správního řadu pracovník správního orgánu je vyloučen z projednávání a rozhodování věci, jestliže se zřetelem na jeho poměr k věci, k účastníkům řízení nebo k jejich zástupcům lze mít pochybnost o jeho nepodjatosti. Jakmile se pracovník správního

dozví o skutečnostech nasvědčujících jeho vyloučení (§ 9), oznámí to neprodleně svému nejblíže nadřízenému vedoucímu (§ 11 odst. 1 správního řádu). O tom, zda je pracovník správního orgánu z řízení vyloučen, rozhoduje orgán, jemuž byly důvody vyloučení oznámeny (§ 12 odst. 1 správního řádu).

Především nutno souhlasit se žalovaným, že ministr vnitra není pracovníkem správního orgánu, takže použití ustanovení správního řadu o jeho vyloučení z projednávání a rozhodování věci nepřipadá v úvahu. Organizace správy přitom neumožňuje naplnit ustanovení o vyloučení vedoucích ústředních orgánů státní správy při řízeních o rozkladu i z toho důvodu, že není specializovaný nadřízený orgán, který by o vyloučení vedoucího ústředního orgánu státní správy rozhodoval a není nikdo, kdo by případně mohl místo vyloučeného vedoucího ústředního orgánu státní správy rozhodovat.

Obecně lze pak říci, že nelze dovozovat něčí podjatost z obsahu novinového článku v místním tisku, (který navíc byl soudu předložen v neúplném znění) popisujícího předvolební projev dotyčné osoby.

3. Dovolávají-li se žalobci ustanovení § 3 dekretu, nutno uvést, že H. S. nepožádal o vrácení československého státního občanství podle uvedeného ustanovení, takže výtky žalobců, že podle uvedeného ustanovení nebylo postupováno, jsou zcela bezpředmětné.

4. Městský soud v Praze a Krajský soud v Hradci Králové v označených rozsudcích nerozhodovaly v záležitosti československého státního občanství H. S., ale v rámci řízení o určení vlastnického práva žalobců k označeným nemovitostem pouze posuzovaly otázku zachování československého státního občanství H. S. Městský soud v Praze ve věci sp. zn. 28 Ca 266/96 sice dospěl k názoru, že na osobu, které bylo vydáno platné osvědčení ve smyslu § 2 odst. 2, věta třetí, dekretu je zapotřebí i z hlediska restitučních předpisů hledět jako na osobu, která československé státní občanství nepozbyla a splňuje tedy podmínku § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb. vztahující se k občanství oprávněné osoby, vzápětí však dodal, že to samozřejmě platí pouze v případě, nebylo-li a nebude-li, byť dodatečně, rozhodnuto o žádosti o zjištění, že se státní občanství zachovává, takže je proto třeba, aby v tomto směru učinil pozemkový úřad dotaz u Ministerstva vnitra. Zde je namístě poukázat na rozsudek Krajského soudu v Brně, vydaný následně v téže věci, v níž rozhodoval původně Městský soud v Praze, který ve svém rozsudku č. j. 29 Ca 101/99 - 31 ze dne 29. 3. 2001 vyšel z toho, že H. S. pozbyl československého státního občanství na základě dekretu, toto občanství mu nebylo pravomocným rozhodnutím zachováno (přitom zaujal názor, že vydání osvědčení typu B nemohlo mít samo o sobě žádný vliv na existenci státního občanství žadatele) a nic nenasvědčuje ani možnosti, že si požádal o vrácení státního občanství ve smyslu § 3 dekretu s tím, že by jeho žádosti bylo vyhověno. Uvedený rozsudek, z pohledu žalobců nepochybně závažný, žalobci vůbec nezmiňují, přestože jim je znám.

Lze tedy uzavřít, že ve věci zachování československého státního občanství H. S. soudy nerozhodovaly a rozhodovat ani nemohly, neboť kompetentním orgánem k rozhodnutí v této věci je Ministerstvo vnitra.

5. Bylo-li vydáno osvědčení typu B, jednalo se o rozhodnutí mezitímní povahy, jehož účelem bylo dočasně upravit právní postavení žadatele až do rozhodnutí o žádosti o zachování československého státního občanství. Názor žalobců, že takovéto rozhodnutí o osobním stavu platí „pro věčné časy“ a že vydání osvědčení typu B vylučuje, aby konečné rozhodnutí o žádosti o zachování československého státního občanství vyznělo negativně, nemůže obstát.

Vydání osvědčení typu B lze přirovnat k nařízení předběžného opatření po zahájení řízení v občanském soudním řízení ve smyslu § 102 odst. 1 o. s. ř., přičemž snad není pochyb o tom, že vydání předběžného opatření nebrání tomu, aby rozhodnutím soudu ve věci samé byla žaloba zamítnuta.

6. Nález Ústavního soudu ve věci sp. zn. IV ÚS 114/96 se sice netýkal H. S., ale jiné osoby, jinak se však jedná o skutkově zcela shodné případy. V obou případech bylo žádáno o vydání rozhodnutí o zachování státního občanství podle § 2 dekretu, došlo k vydání osvědčení podle § 2 odst. 2 dekretu a v obou případech nebylo o žádosti žadatele do jeho smrti rozhodnuto. Lze proto ze závěrů učiněných Ústavním soudem v uvedené věci vyjít i v této věci. Nejvyšší správní soud se s Ústavním soudem ztotožňuje mj. v tom, že je na Ministerstvu vnitra, aby dokončilo řízení o žádosti o zachování československého státního občanství podle § 2 dekretu a o takto dosud nevyřízené žádosti rozhodlo.

7. V rozsuzované věci byla posuzována žádost H.S. o zachování československého státního občanství nikoliv žádost o vydání osvědčení o národní spolehlivosti, námitky žalobců, týkající se osvědčení o národní spolehlivosti, jsou proto bezpředmětné a na posouzení rozsuzované věci nemají žádný vliv.

8. Okresní pozemkový úřad Blansko nebyl účastníkem řízení o zachování státního občanství H. S. Pouze se obrátil na Okresní úřad Blansko ve věci zjištění státního občanství H. S., přičemž na základě podnětu uvedeného úřadu Ministerstvo vnitra pokračovalo v řízení o zachování občanství. Účastníky tohoto řízení byli ve smyslu § 14 správního řádu pouze žalobci. Ministerstvo vnitra proto nemuselo svoje rozhodnutí ve věci pozemkovému úřadu doručovat, jak se žalobci mylně domnívají a ministr vnitra mohl o rozkladu žalobců rozhodnout, aniž by rozhodnutí Ministerstva vnitra bylo pozemkovému úřadu doručeno.

Soud nepovažoval za nutné zabývat se námitkou žalobců, že rozhodnutí Ministerstva vnitra bylo nesprávně zasláno Městu Blansko a Muzeu Blansko, když tyto subjekty v žádném případě nebyly účastníky řízení, protože otázka správnosti zaslání rozhodnutí jiným subjektům než účastníkům řízení nemá vliv na posouzení zákonnosti napadeného rozhodnutí.

9. Podání trestního oznámení na pracovnici Okresního úřadu Blansko nemůže mít žádný dopad na postup Ministerstva vnitra v řízení o zachování státního občanství H. S. Vzhledem k tomu, že H. S. ve své žádosti o zachování československého státního občanství sám připustil, že při sčítání obyvatelstva v roce 1930 při vyplňování sčítacího archu se přihlásil k národnosti německé (pokud je argumentováno prohlášením tehdejšího sčítacího komisaře M. Č., tak ten pouze uvedl, že na základě údajů komorníka H. S. pouze sám vyplnil popisný arch pro zámek č. p. 1 v R. S., nikoliv sčítací arch týkající se H. S.), není zřejmé, proč konstatování tohoto údaje pracovnicí správního orgánu je považováno za nepravdivý údaj zakládající skutkovou podstatu trestného činu zneužití pravomoci veřejného činitele. Odkaz žalobců na § 62 písm. e) správního řádu týkající se důvodu obnovy řízení, je pak zcela nepřípadný.

10. Podklady, které mělo Ministerstvo vnitra k dispozici pro své rozhodnutí, neobsahují nic, z čeho by bylo možno dovodit, co vedlo tehdejší Okresní národní výbor v Boskovicích k vydání prozatímního osvědčení typu B, takže Ministerstvo vnitra se nemohlo seznámit s důvody, které k vydání uvedeného rozhodnutí vedly, jak žalobci namítají. Dnes tedy nelze posoudit, na základě čeho bylo H. S. vydáno prozatímní osvědčení, nepochybné však je, že jmenovaný ve své žádosti o zachování československého státního občanství

neuvedl nic, z čeho by bylo možné dovodit, že se buď činně zúčastnil boje za osvobození Československa, nebo trpěl pod nacistickým nebo fašistickým terorem.

Podle názoru soudu žalovaný po zhodnocení všech skutečností, které byly podkladem pro vydání rozhodnutí ve věci zachování československého státního občanství H. S., dospěl ke správnému závěru, že nebylo prokázáno splnění podmínek pro zachování občanství podle § 2 odst. 1 dekretu. Podle soudu lze pouze podotknout, že i kdyby bylo možno vyjít z toho, že H. S. zůstal věrný Československé republice a nikdy se neprovinil proti národu českému a slovenskému, nebyla v daném případě splněna jedna ze dvou dalších podmínek, tj. činně se zúčastnit boje za osvobození Československa, nebo trpět pod nacistickým nebo fašistickým terorem, když za splnění posledně uvedené podmínky nelze považovat tvrzené zavedení vnucené správy na velkostatek H. S. v roce 1942.

Protože soud neshledal důvody, které by svědčily o nezákonnosti postupu žalovaného ve smyslu námitek žalobců, a ani, že by rozhodnutí trpělo vadami, které by vyvolaly nicotnost napadeného rozhodnutí, rozhodl o zamítnutí žaloby ve smyslu § 78 odst. 7 s. ř. s.

Žalovaný, který měl ve věci plný úspěch, by měl proti žalobcům právo na náhradu nákladů řízení ve smyslu § 60 odst. 1 s. ř. s., protože však podle obsahu spisu tuto náhradu nepožadoval, bylo rozhodnuto, že se mu náhrada nákladů řízení nepřiznává.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 27. listopadu 2003

JUDr. Bohuslav Hnízdil
předseda senátu